

MARIJANA TOMELIĆ ČURLIN
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Radovanova 13, HR – 21000 Split
mtomelic@ffst.hr

FONOLOŠKA I MORFOLOŠKA RAŠČLAMBA JEZIKA KAVANJINOVA SPJEVA*

Jezik Kavanjinova djela izaziva zanimanje jezikoslovaca od 19. stoljeća pa sve do danas. Literature naizgled ima, no malo je bibliografskih jedinica posvećeno jezičnoj strani epa. U pojedinim se radovima mogu naći samo neke informacije o jeziku njegova djela. Radu se pristupa s obzirom na nedovoljnu istraženost jezika Kavanjinova spjeva *Bogatstvo i uboštvo*, na nedostatak opisa na svim jezičnim razinama: fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj... Analiza je provedena na drugom, cjelovitom izdanju epa što ga je objavio Josip Aranza pod nazivom *Poviest vanđelska bogatoga a nesrećna Epuluna i ubogoga a čestita Lazara. (Bogatstvo i uboštvo.) 'Velopiesna' Jerolima Kavanjina (Cavagnini) vlastelina splitskoga i trogirskoga* u ediciji *Stari pisci hrvatski* u Zagrebu 1913. godine. "Jezik u Kavanjina zaslužuje osobitu pažnju i proučavanje (...)", navodi Josip Aranza, priređivač izdanja Kavanjinova spjeva iz 1913. godine te dalje ističe da se upravo u tom spjevu može osjetiti "čudnovato miješanje dijalekata". Kao polazište za istraživanje ovoga rada poslužila je Kravarova (1975: 38) teza da se u djelu ovoga autora osjeća tendencija da se čakavština jednoga Splićanina supstituira dubrovačkim književnim izrazom, odnosno da je zasigurno i ovaj čakavski pisac, kao i njegovi suvremenici pisao dubrovačkom književnom štokavštinom. U radu se donosi fonološka i morfološka raščlamba jezika Kavanjinova spjeva *Bogatstvo i uboštvo*. Analiza tih jezičnih elemenata trebala bi pokazati koliko je Kavanjinov spjev dio čakavskoga hrvatskoga književnoga izraza, a koliko se u njemu očituje štokavskoga.

KLJUČNE RIJEČI: *Jerolim Kavanjin, čakavski književni jezik, štokavski književni jezik, fonološka raščlamba, morfološka raščlamba*

1. Uvod

Kavanjinovim stvaralaštvom bavili su se mnogi istaknuti filolozi i povjesničari književnosti, primjenjujući tradicionalne filološke i modernije stilističke i poetološke pristupe (Dukić 2007: 1); proučavan je i vrednovan njegov književni opus, njegovo mjesto i značenje u hrvatskoj književnosti, naglašavana je "(...) autorova erudicija

---

* Ovaj je rad sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2014-09-1946 (*Dijalektološka i jezičnopovijesna istraživanja hrvatskoga jezika*, voditelj: prof. dr. sc. Josip Lisac)

i enciklopedijska širina njegova religiozno-didaktičkog epa", raščlanjivani i analizirani njegovi stihovi; djelu se pristupalo s književno-povijesnog, estetsko-analitičkog, filološkog, filozofskog, ideološkog aspekta (Schiffler 1994: 50).

Ovim se radom daje doprinos proučavanju jezika starije hrvatske književnosti; ističe se važnost njegovanja hrvatske jezične kulture, odnosno hrvatske dijalektne baštine.

Radu se pristupa s obzirom na nedovoljnu istraženosti jezika Kavanjinova spjeva, na nedostatak opisa na svim jezičnim razinama: fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj. U ovom radu donosi se samo fonološka i morfološka jezična raščlamba Kavanjinova spjeva.

1. 1. JEROLIM KAVANJIN I NJEGOVO STVARALAŠTVO

Jerolim Kavanjin, rođeni Splicićanin, napisao je opsegom najveće djelo starije hrvatske književnosti u 30 pjevanja (32 658 stihova) *Poviest vandělska bogatoga a nesrećna Epuluna i ubogoga a čestita Lazara* (Kapetanović 2007: 239).

"Izražavajući duh filozofskih kretanja XVII. i XVIII. stoljeća, ova 'enciklopedija u stihovima' (Josip Aranza) svoju baroknu duhovitost usmjerava spoznaji života i ljudskog bitka u dvojnoj naravi ljudskoj i božanskoj" (Jelčić 1997: 61).

Dva su izdanja toga spjeva: prvo s kraćim naslovom koje mu je dao Ivan Kukuljević Sakcinski *Bogatstvo i ubožtvo. Velepjesan u 30 pjevanjah* iz 1861. Tiskanje je financirao đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer. Drugo, do danas posljednje cjelovito izdanje spjeva, objavio je Josip Aranza u ediciji *Stari pisci hrvatski* u Zagrebu 1913. godine.

"(...) Kavanjin je upleo mnoga i duga razmišljanja koja nisu rezultat poetske obuzetosti nego suvremenih historijskih, moralno-didaktičkih, društvenih i lokalnih preokupacija konzervativnog splitskog plemića i uzornog građanina" (Bogišić 1967: 222).

Ovo djelo može poslužiti kao značajan izvor podataka o prilikama jednog doba; ovaj opsežni književno-kulturni dokument prikazuje Kavanjina kao dobrog poznavatelja domaće kulturne i društvene povijesti. Kavanjin govori o Splitu, spominje poznate splitske obitelji, znamenitosti, brojne primorske gradove (posebno Dubrovnik kojemu se divio i u kojemu je neko vrijeme i boravio); autor se bavio i slavnom hrvatskom prošlošću, kronikom dalmatinskih gradova, opisom svetaca; spjevom aludira i na suvremenu društveno-političku zbilju, kritizira građane što zaboravljaju svoje. Osim ovakve tematike, barokni Kavanjinov ep upućen je i svjetovnom pojedincu; on progovara o smislu života, o važnosti morala, o slobodi izbora. Ep predstavlja bogatu riznicu hrvatske crkvene i političke povijesti te bogatu riznicu žive povijesti filozofskih ideja (Schiffler 1994: 52–53).

1. 2. JEZIK KNJIŽEVNIH DJELA U 17. STOLJEĆU

Hrvatska je književnost "od prvih autora pisni ljuvenih" ostvarila bogat razvoj i dala mnogo stilski raznovrsnih tekstova (Vončina 1977: 15).

U doba renesanse Split je bio značajno kulturno središte s jakom humanističkom djelatnošću te splitskim književnim krugom okupljenim oko njegova glavnoga predstavnika Marka Marulića (1450. – 1524.).

U 17. stoljeću ovom se krugu može pribrojiti i Jerolim Kavanjin, Splićanin, čakavac. U 17. se stoljeću tada na sjeverozapadu Hrvatske javila i književnojezična stilizacija ozaljskoga kruga; na jugoistoku uz stare čakavske centre (splitski, zadarski i hvarski), pojavljuju se i novi, odnosno pojavljuju se književnici iz drugih središta (s Brača Ivan Ivanišević, s Visa Andrija Vitaljić, s Korčule Petar Kanavelić, iz Šibenika Ivan Tomko Mrnavić) (Moguš 1995: 96) uz djelovanje književnika sa sjeverozapadnoga hrvatskoga kompleksa (iz Rijeke Nikola Hermon, iz Senja Mateša Antun Kuhačević) (Vigato 2013: 264).

Rasprostranjenost štokavskoga narječja u ovom je razdoblju bila sve veća. Ono se već u 15. stoljeću, zbog migracija izazvanih turskih prodorom, proširilo na prostor čakavskoga i kajkavskoga narječja te je već tada steklo kvantitativnu prednost.

To je i dovelo do toga da se njegov utjecaj (najviše utjecaj književnoga štokavskoga Dubrovnika) počeo osjećati i u djelima čakavskih pisaca s juga: "Nema čakavskoga pisca južne zone koji o tome nije vodio računa" (Moguš 1995: 97). To je pogodovalo tome da se tijekom cijeloga 17. stoljeća polako počelo gubiti čakavsko narječje kao jezik književnosti, dok štokavština (ikavska) postaje pri kraju 17. i u prvoj polovini 18. stoljeća općeprihvaćen izraz većine bivših čakavskih središta, kao i grada Splita. Prestiž štokavštine nepovoljno se odrazio na dalju sudbinu čakavskoga književnoga jezika koji je bio u fazi postupnog nestajanja. S druge strane, kao posljedica snažne književne produkcije u Dubrovniku (stvaralaštvo Ivana Gundulića, Ivana Bunića Vučića, Junija Palmotića te nešto kasnije i Ignjata Đurđevića) (Moguš 1995: 100) afirmira se ijekavska štokavština.

Ako se jezik promatra kao građa za povijest jezika, mora se voditi računa o sljedećem: dio se jezičnih podataka iz stare književnosti može iskoristiti za rekonstrukciju dijalekata u prošlosti, ali jezik se djela nekoga pisca nikako ne može izjednačiti s dijalektom jer je on književni jezik (Vončina 1977: 7–8). Književnici su, nastojeći obogatiti svoj jezik, istraživali kako po sinkroniji (po drugim dijalektima i govorima), tako i po dijakroniji (po književnim djelima iz njihove prošlosti).

1. 3. DOSADAŠNJA PROUČAVANJA KAVANJINOVA DJELA

Jezik Kavanjinova djela izaziva zanimanje jezikoslovaca od 19. stoljeća pa sve do danas. Literature naizgled ima, no malo je bibliografskih jedinica u potpunosti posvećeno jezičnoj strani epa. U pojedinim se radovima mogu naći neke informacije o jeziku njegova spjeva.

Slobodan Prosperov Novak o jeziku Kavanjinova djela kaže: "(...) nije uvijek siguran u morfologiji hrvatskoga jezika, pa se njemu, koji je posjedovao snažnu svijest o hibridnosti književnoga jezika, koji je svjesno prožimao svoj tekst višedijalektalnošću, dogodilo da je jednom napisao čak i 'Otac i Sijen (sic!) i Duh sveti'" (Novak 1999: 681). Osim toga, Novak spominje i leksičku stranu spjeva:

"Kavanjin jezik zavičaja ne shvaća kao pasivni popis riječi, kao leksikon. On čak i kad opširno nabraja toponime i antroponime tako stvoreni svijet doživljava kao živi muzej, kao zbirku dragocjenih stvari i riječi (...)" (Novak 1999: 678).

Nekoliko informacija o leksiku bilježi i Josip Aranza: "Zastupan je leksikon svih naših krajeva, osobito zapadnih i to: zagorski, primorski i otočki od sjevera do juga. Ima u njega izraza čisto sjevernih n. pr. hiža (kuća), ima i spljetski n. pr. glagol zaudobiti (zaboraviti), dubrovačkih sila n. pr. placa, kuda, poma, plakir... čisto bokejskih n. pr. rilice (usnice) itd. da ne govorim o tolikim i tolikim izrazima što su više prema istoku kao sujetan, i mnogi drugi zastarjeli i nečuveni što se samo u njega nalaze" (Aranza 1913: XXXI).

Vjekoslav Babukić u svom predgovoru djelu iz 1861. godine kaže kako daje samo "kratak pregled jugoslavjanskih narječjah" (Babukić 1861: XII–XIII) te dalje navodi da je Kavanjinov jezik: "(...) ponajglavnije čakavsko narječje... premda je naš Kavanjin u svoje čakavsko narječje primio i štokavsko (...)" (Babukić 1861: XII–XIII).

Osim što spominje kulturno-leksičku zanimljivost Kavanjinova djela, i Zoran Kravar ističe da se u Kavanjinovu spjevu osjeća tendencija da se čakavština jednoga Splićanina supstituirala dubrovačkim književnim izrazom (Kravar 1975: 38), što podržava i Amir Kapetanović, koji kaže: "Taj je Splićanin nastojao, kao i većina čakavskih književnika onoga doba, pisati (dubrovačkom) književnom štokavštinom" (Kapetanović 2007: 239).

2. PREDMET I POLAZIŠTE ISTRAŽIVANJA

Kao polazište istraživanju u radu upravo će poslužiti Aranzina misao: "Jezik u Kavañina zasluđuje osobitu pažnju i proučavanje (...)" (Aranza 1913: XXXIV).

Analiza će se provesti na drugom, cjelovitom izdanju epa što ga je objavio J. Aranza pod nazivom *Poviest vandělska bogatoga a nesrećna Epuluna i ubogoga a čestita Lazara. (Bogatstvo i uboštvo.) 'Velopiesna' Jerolima Kavañina (Cavagnini) vlastelina splitskoga i trogirskoga* u ediciji *Stari pisci hrvatski* u Zagrebu 1913. godine.

Razlog zbog kojega izdanje iz 1861. godine nije uzeto kao predmet istraživanja leži u Babukićevim riječima iz predgovora: "Što se načina pisanja tiče, to se mora reći, da smo to djelo sasvime pretvorili čitljivim, i na koliko uzmogosmo – ukusnim i razumljivim ga učinili to organskim našim načinom pisanja, to grammatičnim i inim znanjem, to napokon interpunkcijom" (Babukić 1861: XIII).

Iznijet će se rezultati fonološke i morfološke analize te će se na temelju iznesenih podataka izvesti zaključak koliko je Kavanjinov spjev dio čakavskoga hrvatskoga književnoga izraza, a koliko štokavskoga (dubrovačkoga).

U radu će se jednim dijelom donositi i usporedba štokavskoga književnoga jezika 17. stoljeća (književne dubrovačke štokavštine) s Kavanjinovim spjevom, odnosno s čakavskim književnim jezikom.

3. ANALIZA

3. 1. FONOLOŠKA RAŠČLAMBA

Uz svaku jezičnu značajku u zagradi bit će navedena dva broja. Prvi označava pjevanje, a drugi broj stranice.

Prije analize napominje se da u spjevu postoje i pojedini tekstološki problemi u transkripciji: u tom pogledu spominje se slogotvorno /r/ koje je tako i zabilježeno u 2. izdanju koje se u ovom dijelu analizira. Uvidom u prvu stanicu autografa da se iščitati sekvenca /ar/ na mjestu slogotvornoga /r/ (*Pievanje parvo*). Naime, priređivač je taj popratni /a/ smatrao samo grafijskim rješenjem bez fonetske vrijednosti te ga je, zato, pretpostavlja se, i ispustio u transkripciji. To je razlog zbog kojega se o slogotvornome /r/ neće posebno govoriti.

Refleks je psl. */ь/ i */ь/ (> /ɔ/) u tzv. jakom položaju dao /a/: *dan* (2: 20), *danas* (1: 7, 9; 14: 287), *dar* (1: 8), *jedan* (2: 19), *kada* (1: 12, 17), *taj* (1: 4, 6), *pas* (14: 278), *vas* (1: 7; 14: 279; 26: 471), *vazda* (1: 5, 8; 14: 279), *vazdo*, *vazdašno* (1: 9). Napominje se da se premetanje pridjevske zamjenice *vas* u *sav* smatra karakteristikom štokavskoga narječja, no značajno je spomenuti da navedena pojava u 17. stoljeću ipak izostaje kod dubrovačkih pisaca (Vulić 2013: 111).

Jaka je vokalnost potvrđena u leksemu *vavik* (1: 12). Ova pojava danas zahvaća čitavo područje čakavštine i jedan je od pokazatelja da se radi o čakavskome sustavu iako je se može čuti i na štokavskim terenima (Tomelić Ćurlin, Ćurković 2011: 377). U spjevu je bilo više primjera u kojima *jaka vokalizacija* kao izrazito čakavska tendencija nije ni bila immanentna: *wiek* (10: 182), *gdi* (1: 2, 3, 12) / *di* (1: 12), *mliin* (16: 321), *u žilah* (1: 7), *u ednom*, *u životu* (1: 9).

Odras prednjega nazala */e/ iza palatala /j/, /č/, /ž/ jedan je od kriterija kojim se određuje radi li se o čakavskom jezičnom sustavu. Obično se tipično čakavskom pojavom smatra kontinuant /a/ za prednjojezični nazalni samoglasnik iza navedenih palatala. Navedena je pojava zabilježena u Kavanjinovu spjevu: *jazici* (2: 20), *po jazicih* (13: 245), *počalo* (22: 415). Ipak se u spjevu pojavljuju i štokavski oblici: *jezik* (14: 275; 29: 527), *počela* (17: 328), *žedna* (1: 9), *žetva* (1: 38). Odras prednjega nazala */e/ iza ostalih fonema dalo je *le/ ime* (16: 319), *misec* (1: 10; 14: 279, 280; 30: 545), *pamet* (1: 11; 30: 553).

Stražnji nazal */q/ i slogotvorni */l/ reflektirali su se u /u/. Primjeri prijelaza nazala */q/ u /u/ su: *buduć* (1: 9), *put* (1: 2; 14: 278), *ruka* (29: 533), *sud* (1: 8), *sudac* (23: 427), *tisuća* (26: 471). Primjeri prijelaza slogotvornoga */l/ u /u/ su: *puk* (14: 280), *sunce* (1: 7; 30: 545), *vuk* (1: 10). U vezi s tim napominje se da i glagoli druge vrste u infinitivnim sekvencama uglavnom imaju tvorbeni morfem /-nul/: *izginut*, *maknut* (16: 318), *poniknut* (1: 9), *ruknut* (30: 545), *srunut* (1: 16), *svrunut* (1: 8), a ponegdje i /-ni/: *oskurnit* (10: 182).

Prijevoj /ra/ u /re/ zabilježen je u primjerima *reste*, *uzrest* (28: 509), *uzresla* (30: 549).

Što se tiče refleksa jata, situacija je u Kavanjinovu epu šarolika. Upravo se u ovoj fonološkoj varijabli najbolje očituje utjecaj štokavskoga narječja na samoga Kavanjina.

Ikavski se refleks jata (svojstven splitskoj čakavici, ali i prepoznatljiv u jeziku dubrovačke štokavske književnosti) (Vulić 2013: 102–103) javlja u korijenskim morfemima: *besida* (23: 427), *besiditi* (21: 399), *bidnici* (1: 10), *grih* (2: 19), *grišnik* (1: 4), *kriposti* (1: 7), *lito* (1: 13), *misec* (1: 10; 14: 279, 280; 30: 545), *napridak* (30: 545), *nesrićnome* (1: 9), *nevirni* (30: 545), *potribna* (1: 8), *potribit* (1: 9), *priko* (2: 22), *pripovis* (1: 5), *proliće* (26: 471), *prominiti* (14: 278), *rika* (23: 426), *sime* (29: 533), *slidiš* (1: 3), *Stipan* (14: 281), *strila* (1: 3), *svit* (1: 7; 14: 278), *svitlos* (1: 1; 23: 426), *tirat* (1: 6), *vik* (1: 2), *vitar* (2: 21; 29: 532), *vira* (14: 279), *vrime* (1: 1, 23: 427), *zviri* (1: 3); u tvorbenim morfemima glagola: *cvilit* (21: 399), *živit* (1: 1); u riječima nastalim prefiksacijom: *pribogato* (2: 22), *prigradit* (16: 319), *prihrambeni* (1: 6), *privelika* (2: 20; 30: 549); u dočecima priloga: *di* (1: 12; 2: 19), *gdi* (1: 2, 3, 8, 12), *gori* (1: 1); u gramatičkim morfemima u D i L jd. imenica i osobnih zamjenica kojima je krajnji suglasnik osnove bio tvrd: *crkvi* (16: 319), *meni* (1: 8), *na večeri* (26: 470), *po dubravi* (2: 21), *tebi* (1: 9); kojima je krajnji suglasnik osnove bio mek: *u desnici* (14: 280), *u noći* (21: 399), *u veruzi* (26: 399), *u žešćini* (26: 471) te u G mn. zamjeničko-pridjevske deklinacije svih triju rodova: *bližih* (2: 21), *djavalskih* (30: 553), *kih* (2: 22), *i ovih* (21: 399), *s onih* (21: 399), *svih* (1: 11; 26: 471), *takovih* (1: 7), *s tih* (2: 19), *svoih* (2: 20); u I mn. zamjeničko-pridjevske deklinacije svih triju rodova: *milim*, *zdrilim* (2: 23).

I(j)ekavski se refleks jata (svojstven dubrovačkoj štokavštini) javlja u korijenskim morfemima: *bieli* (14: 281), *čoviek* (1: 7), *diete* (2: 23), *grieh* (1: 1, 3; 30: 545), *griešit*, *griešnik* (1: 3), *liek* (2: 19), *miesto* (1: 3, 4; 10: 182), *mieštani* (2: 21), *piesni*, *pievanje*, *pievat* (1: 1), *rieč* (1: 9), *sliiep* (30: 553), *Stiepo* (10: 184), *sviet* (1: 1), *tielo* (1: 1, 9; 2: 20), *tierat* (10: 180), *riet* (1: 6), *uviek* (10: 182), *viek* (14: 278; 30: 545), *zviezde* (1: 10); u dočecima priloga: *poslie* (1: 11), *prie* (1: 3; 14: 278); u gramatičkim morfemima u G mn. zamjeničko-pridjevske deklinacije svih triju rodova: *od malahnieh* (1: 5), *od nebeskieh* (1: 2), *našieh* (1: 3), *tieh* (1: 7), *ugodnieh* (14: 279); u D i I mn. zamjeničko-pridjevske deklinacije svih triju rodova: *meu kužniem* (21: 399), *noviem griehom* (1: 3), *samiem* (14: 286), *vašiem ziedom* (10: 180).

U 17. stoljeću proces ijekavizacije dubrovačkoga govora nije bio dovršen. U prilog tome govore i činjenice da su i kod dubrovačkih pisaca toga vremena česti bili u korijenskim morfemima ikavizmi (Vulić 2013: 102–103). Za razliku od toga (neijekaviziranoga refleksa jata u korijenskim morfemima) u dubrovačkoj štokavskoj književnosti 17. stoljeća sustavno se u gramatičkim morfemima upotrebljava ijekavski refleks jata (Vulić 2013: 105).

Kavanjinov spjev sadrži i iste lekseme, ali zabilježene s različitim refleksom jata, jednom s i(j)ekavskim, a drugi put s ikavskim refleksom: *grieh* (1: 1, 3; 30: 545) / *grih* (2: 19), *griešnik* (1: 3) / *grišnik* (1: 4), *sviet* (1: 1) / *svit* (1: 7), *tirat* (1: 6) / *tierat* (10: 180).

Zanimljivi su primjeri kada se u jednom leksemu pojavljuje i i(j)ekavski i ikavski refleks jata: npr. *svitovnieh* (1: 11). Navedena se pojava smatra čestom u

dubrovačkih autora u 17. stoljeću: u istoj riječi ili sintagmi ako se pojavi refleks jata u korijenskom i gramatičkom morfemu, jat u korijenskom morfemu može biti različit (ikavski ili ijekavski), a u gramatičkom morfemu samo ijekavski (Vulić 2013: 105). Po ovoj se posebnosti ovim primjerom Kavanjin priklonio štokavskom jezičnom sustavu. Ipak, Kavanjinov spjev bilježi i primjer *zvezdanih* (14: 279), u kojem se u gramatičkom morfemu nalazi ikavski refleks jata, a ne i(j)ekavski.

Osim dvojnih refleksa u Kavanjinovu se spjevu mogu pronaći i brojni primjeri hiperjekavizama: *bieč* 'bič' (14: 287), *krielo* 'krilo' (14: 276), *niešta* 'ništa' (1: 4), *pogubieti* 'pogubiti' (1: 5), *čieni* 'čini' (1: 4), *vikovieti* 'vikoviti' (30: 550), *ziedom* 'zidom' (10: 180), *vieno* 'vino' (2: 22). Zanimljiva je i sljedeća sestina s mješovitim refleksom jata:

*Boga otimle ki 'e sve svima
i čieni nas niešta od niesta
niešta u uboštvu, i kad se ima,
niešta u putieh, i u sva miesta,
niešta u smernos, niešta u dilu,
niešta u duši, niešta u tilu (1: 4)*

Iz primjera se vidi upotreba hiperjekavizama izvan rime: *čieni*, *niešta*, zatim upotreba hiperjekavizma za potrebe rime *niesta* – *miesta* te ikavski refleks jata za potrebe rime *dilu* – *tilu*.

Mora se napomenuti da rima često može presuditi u izboru pojedine jezične jedinice, npr. u sljedećim stihovima u slučaju refleksa jata, odnosno upotrebi pojedinog hiperjekavizma.

*Ne razumieš o čovieče
što je grieh smrtni koga slidiš,
i koe smrtne nosi bieče (2: 22)*

Kao što se vidi, Kavanjin je odabrao i(j)ekavski refleks jata u leksemu *čovieče*, pa za potrebe rime upotrebljava hiperjekavizam *bieče*.

Ekavski je refleks u Kavanjinovu spjevu zabilježen u primjerima: *celivati* (28: 504), *koren* (17: 328; 29: 520), *smernost* (1: 4), *sred* (2: 23), *večna* (28: 504), *venac* (14: 286), *zenica* (29: 535). Radi se o stalnim ekavizmima koji su bili ustaljeni u književnoj tradiciji.

U samoglasničkim skupinama hijat se uklanja sažimanjem, kontrakcijom ili umetanjem pojedinoga fonema. Primjeri su kontrakcije najočitiiji u oblicima upitno-odnosne zamjenice *ki*, *ka*, *ko* (< psl. *kyi, *kaja, *kojo): *ka izvri* (1: 7), *ki i da božje dare* (1: 8), *ki nosi na svoem tielu* (1: 9), *ki u gradu život daju* (16: 319), *duh ki složi* (2: 19), *grih ki* (1: 5), *kih i danas vas svit fali, kim pristojno* (30: 550), *kih je u paklu prikovele* (21: 399), *s kima tielo* (16: 318), *kim se vas* (26: 474). Ipak, pojavljuju se oblici navedene zamjenice i bez kontrakcije, i to s interpoliranim fonemom *lj/*: *koji obadva* (10: 182), *koji po sred vriedna* (2: 23), *koja pazi* (14:

280), *kojoj zasve da* (14: 278); i bez njega: *koi kad zaglavi* (10: 180), *koi pri neg bi* (10: 181). Kontrakcija je zabilježena i u oblicima drugih zamjenica: *tva biloća* (14: 281), *tve* (30: 553). Da se kontrakcija ne provodi kada je razlika u stupnju otvorenosti susjednih samoglasnika veća, pokazuju primjeri s očuvanim hijatom: *Euđeniu* (10: 183), *Faust* (7: 119), *meu* (2: 23; 21: 399), *nauk* (2: 28), *skladauć* (2: 23), *zauzda* (1: 7).

Kavanjin u svom spjevu redovito bilježi fonem /h/ u svim pozicijama – početnoj: *haljine* (30: 546), *harnost* (2: 23), *hip* (30: 546), *hitar* (23: 426), *hladenca* (1: 7), *htiuć* (16: 318); središnjoj: *Alehsandar* (15: 298), *Mehmet* (10: 184), *neharnos* (1: 16), *neharstvo* (30: 553), *priboda* (1: 5), *sahranit* (1: 2), *uhodit* (14: 279); dočetnoj: *duh* (2: 19), *grih* (1: 4) / *grieh* (1: 1, 3; 30: 545), *sub* (16: 321), *trbuh* (2: 20; 3: 33), *vrh* (2: 22).

Fonem /h/ javlja se i na mjestu fonema /k/, što se može objasniti glasovnom promjenom /k/, /g/ + zatvorni suglasnik (ili afrikata) > /h/ + zatvorni suglasnik (ili afrikata). Po tome se pravilu mogu objasniti primjeri: *h tebi se ja obraćam*.

Zabilježena je i skupina /hv/ u riječima: *hvala* (2: 23; 16: 319; 26: 471), *hvalit* (10: 183) i *hvostat se* (2: 28).

Fonem /f/ zabilježen je u pojedinim primjerima, najčešće stranoga podrijetla: *Faust* (7: 119), *fali* (1: 7), *nafraskana* (1: 11), *Fedel* (16: 325), *Filiks* (15: 299), *fratri* (16: 321).

Vokalizacija dočetnoga /l/ u /o/ mlada je pojava. Tu se radi o tzv. novoštokavskim inovacijama (Lisac 2011: 52). Ova je pojava zabilježena najčešće u kategoriji gl. pridjeva radnoga muškoga roda u jednini: *bio* (1: 6, 7; 10: 180), *gledao* (1: 9), *gorio*, (1: 6), *pridao*, *pritorio* (1: 6), *posadio* (14: 281), *prostio* (1: 7), ali i u kategoriji imeničkih riječi: *andio* (26: 470) / *anđeo* (26: 475), *kastio* (14: 281), *vandeo* (29: 518). Navedena štokavska pojava mogla se naći i u čakavskim književnim tekstovima (kod Marulića, Hektorovića, Lucića) (Kapetanović, 2011: 90). U spjevu se mogu pronaći i sažimanja samoglasničkih skupina, a takva sažimanja bila su česta kod dubrovačkih pisaca 17. stoljeća u imeničkim riječima: *djavo* (1: 5, 10), *pako* (30: 549), kao i u kategoriji gl. pridjeva radnog muškoga roda u jednini: *reko* (28: 163). Iako su se kod dubrovačkih autora ovakva sažimanja javljala u stihovanim djelima najčešće zbog versifikacijskih potreba (ne isključivo) (Vulić 2013: 109–114), Kavanjin ovakva rješenja upotrebljava i izvan takvih pravila.

Slabljenje šumnika smatra se djelomično odlikom čakavskoga sustava, a takvih primjera ima nekoliko i u Kavanjinovu spjevu: *grškom rukom* (1: 6), *junaški* (13: 255). Češći su primjeri u kojima ta promjena nije zapažena: *grčki* (24: 445), *drački*, *mački* (21: 400), *kučke* (24: 449).

Rotacizam je (promjena intervokalnoga /ž/ u /r/ najčešće u osnovi glagola ‘moći’ ili u pojedinim primjerima) u Kavanjinovu spjevu uobičajen iako se javljaju i primjeri u kojima taj rotacizam izostaje. Navedeno je provođenje i neprovođenje te pojave u istoj kitici:

*Bog sam more dila priko
svoim mogustvom pritvoriti
i što je ukor, da je dika
sam on može učiniti (1: 8)*

U 17. stoljeću u hrvatskom štokavskom književnom jeziku primjeri s rotacizmom javljali su se samo za potrebe rime, dok su se prezentski oblici bez rotacizma javljali kada nije bilo metričkih potreba (Vulić 2013: 113–114). Takva situacija nije naslijeđena iz prethodnoga razdoblja, u kojem je rotacizam bio uobičajen u književnim ostvarenjima. U Kavanjinovu spjevu ne slijede se ovakva rješenja, već su primjeri s provedenim rotacizmom česti izvan rime, što se vidjelo i u gore navedenim stihovima, dok se prezentski oblici bez rotacizma mogu javiti i za potrebe rime:

*Neće ni sad, ka sad može
velon meštru dosta 'e moći,
plemenitie način Bože,
nego dila tvoe nehoći (29: 523)*

Rotacizam je zabilježen i u primjeru *nigdar* (12: 242; 23: 428).

Skupina psl. */d'/ prešla je u /j/: *gospoja* (1: 11), *mlaji* (10: 182), *najslaje* (1: 7), *odrejenje* (1: 16), *osujen* (1: 8), *slaja* (16: 321), *slobojenje* (1: 12), *svej* (1: 7, 10), *svejer* (1: 3; 2: 20), *tujih* (1: 11), *rojak* (14: 281), *rojenje* (21: 399), no ima primjera gdje je i potpuno reducirana: *meu* (21: 399). Tako je kod većine čakavskih govora iako se ovakav refleks mogao pojaviti i u štokavaca. Kod leksema *gospoja* nije riječ o čakavizmu, već o ostatku arhaične štokavštine (Vulić 2013: 116).

Rjeđe se u spjevu pojavljuje štokavski fonem /ʒ/: *anđeo* (26: 475), *vandeo* (29: 518).

Izvedenice od staroga glagola *iti* imaju različite oblike: *priti*, *otiti* (29: 535), ali i *poći* (28: 514), *izaći* (29: 529), *nać* (1: 2).

U prezentskoj osnovi na granici prefiksalnoga i korijenskoga morfema može se realizirati skupina /jd/: *izajdu* (28: 507), *pojdu* (3: 48), *najdu* (2: 19; 30: 552), ali i ne mora: *izaje* (16: 318), *naje*, *zaje* (1: 17).

Zabilježen je i oblik s najnovijim jotovanjem *ne iđu zli dušmani* (15: 307), koji bi se mogao svrstati u štokavske posebnosti.

Slijedeći primjeri iz spjeva pokazuju da druga jotacija u glavnini nije provedena: *bitje* (26: 470), *dospitje* (1: 3), *pitje* (26: 470), *djavo* (1: 5, 10), *djavli* (30: 549), *djavalskih* (30: 553), *gradjanin* (10: 183), *grdja* (1: 4), *milosrdje* (1: 8, 11), *otvrdjen* (1: 12).

Iznimno provođenje sekundarne jotacije najčešće se javlja za potrebe rime (*pameću* – *nameću*):

*Zlatom, snagom i s pameću
i druge je kraje dobi,
neka svi se nañ nameću
i kažu mu svoje zobi (14: 286)*

Fonem /č/ (< psl. */tʃ/) javlja se i u pojedinim leksemima: *čiča* (2: 26), *čorda* (14: 286), *tisuća* (26: 471), u tvorbi komparativa s jotiranjem osnovom koja je završavala na /t/: *veći* 'viši' (14: 287), u glagolskom prilogu sadašnjem: *buduć* (1: 9), *čuvajući* (30: 550), *htiuć* (16: 318), *iščuć* (2: 20), *ležeć* (16: 319), *loveći* (1: 5), *moleć* (16: 321), *plodeć, prihodeć* (1: 7); te u skupu /šč/ koji nastaje kao rezultat primarne i sekundarne jotacije skupina */stʃ/ i */skʃ/: *letušće* (16: 319), *miložće* (1: 9), *puščaš* (29: 533), *sidališće* (26: 470), *šćenac* (1: 10), *šetališće* (26: 470). U pojedinim oblicima u tom skupu ostaje /št/: *baština* (1: 9), *dopušta, gorušta* (228: 498), *šteta* (1: 8; 14: 287), što se može smatrati oznakom štokavskoga jezičnoga sustava.

Na kraju se treba osvrnuti i na konsonantske skupine: skupina */čr/ potvrđena je u spjevu: *črv* (10: 182), *črvi* (2: 29), *črna* (14: 278). Puno je primjera u kojima se asimilacija ne provodi: *odpuštiš* (1: 12), *množtvo* (15: 289; 21: 399), *sbogom* (30: 550), *sdružiti* (1: 7), *sgaziše* (1: 9), *teško* (23: 427), ali ima i primjera s provedenom asimilacijom: *teško* (16: 321), *zgotoviti* (2: 22). Iz primjera *teško* (23: 427) / *teško* (16: 321) vidi se kako Kavanjin upotrebljava dubletne ostvaraje. U primjerima *mladcem* (1: 2), *od bogatca* (1: 1), *otcem* (1: 6), *prstadci* (2: 20), *zubatci* (16: 321) sačuvani su skupovi /dcl/ i /tcl/. Dubletni ostvaraji uočljivi su i u primjerima *zdrak* (2: 20; 3: 33) / *zrak* (28: 501), prvi s provedenom epentezom, a drugi bez nje. Disimilacija je provedena u riječima *zlamen* (3: 36), *zlamenje* (29: 536), što je bio čest slučaj i u književnoj čakavštini, kao i u književnoj štokavštini 16. i 17. stoljeća. Kavanjinov spjev sadrži i primjere bez provedene disimilacije: *blagoslov* (28: 505), *srebro* (4: 54).

Suglasnička je skupina ishodišnoga jezika */vʋs/ (< */vʋs/) u Kavanjinovu spjevu razriješana metatezom (/vs/ > /sv/): *sva* (15: 300), *svi* (15: 299), *svim* (2: 21), *svih* (2: 22).

Proteza je zabilježena u primjeru *jih* (1: 7).

Pojednostavljanja suglasničkih skupina redukcijom okluziva u dočetnom slogu smatraju se tipičnom značajkom štokavštine. Stoga je u dubrovačkih pisaca uobičajeno da se fonem /t/ gubi u suglasničkoj dočetnoj skupini /st/ (Vulić 2013: 119). Kavanjinov spjev u potpunosti ne slijedi tu praksu pa se osim primjera u kojima se gubi dočetno /t/: *beznanos* (1: 3), *kripos* (26: 475), *mlakos* (1: 8), *mudros* (1: 3), *neharnos* (1: 16), javljaju i primjeri u kojima se to nije dogodilo: *nabost* (1: 7), *naglost* (1: 6), *svitlost* (23: 426).

Od ostalih pojednostavljanja zabilježeno je: *ko* 'tko' (1: 4, 7), uz ponedje *tko* (29: 523). Ostali primjeri pokazuju čuvanje suglasničkih skupina: *ptice* (1: 7, 10; 30: 545), *pšenica* (1: 10), *pšeničnim* (2: 21), što se smatra oznakom obaju sustava.

3. 2. MORFOLOŠKA RAŠČLAMBA

U sklonidbi imenica navest će se pojedine jezične posebnosti.

Imenice muškoga i srednjega roda u lokativu jednine imaju mlađi nastavak *-u*: *na svitu* (16: 324), *u svetištu* (16: 323), *u žaluu* (16: 323) kao i stariji *-i*: *u rati od Kandie* (6: 100).

U množini imenica muškoga roda potvrđena je kratka i duga osnova: *dari* (1: 8) / *darovi* (26: 477), *knezi* (30: 547) / *knezovi* (29: 516), *vali* (10: 180) / *valovi* (24: 437), *vuci* (1: 10), *zidi* (2: 19), *Bozi* (29: 524) / *bogovi* (3: 41), *sini* (6: 105) / *sinovi* (5: 71), *vitezi* (7: 128) / *vitezovi* (7: 132; 12: 227). Pojava duge množine u jednosložnim imenicama muškoga roda može se smatrati novoštokavskom jezičnom značajkom iako su u književnoj štokavštini 17. stoljeća bila uobičajena oba oblika. U instrumentalu jednine imenica muškoga roda razlikuju se nastavci s obzirom na to je li osnova imenice palatalna ili nepalatalna: *kraļem* (14: 276), *orlom* (1: 6), *rosom* (1: 6), *rukom* (1: 6), *s plamom* (1: 6), *s proklestvom* (1: 4), *volom* (1: 6), *zvizdom* (1: 7).

U genitivu množine imenica muškoga i srednjega zabilježeno je supostojanje starijih (čakavskih) i novijih (štokavskih) oblika:¹ *ø* i *-a*: *svih pinez* (2: 19), *svoih pastira* (1: 7); *druzieh mučenika* (15: 299), *od grihova* (1: 18; 30: 554), *od svetaca* (16: 319), *od tilesa* (30: 550), *tvoih grajana* (10: 180). Arhaični nastavak *-i* koristi se kod imenica srednjega roda (*čudo*, *nebo*), i to najčešće zbog versifikacijskih potreba:

*Sviono ruho sgar ju resi
vitrim tkano, a ozdala
stoi podavša svim čudesi* (3: 22).

...

*Ivan, mlaji brat obiju,
svom dobrotom naš grad resi,
i u nem hoće da se siju
za baštinu od nebesi* (5: 157).

Dativ množine ima stariji nastavak *-om / -em*: *griehom* (1: 3), *ziedom* (10: 180), *pristoljem* (11: 221), *inoplemcem* (10: 189) i noviji *-ima*: *gospostvima* (10: 189); lokativ množine ima stariji nastavak *-ih*: *u daždih* (1: 7), *na vratih* (14: 281), *po gradovih* (15: 289) i noviji *-ima*: *na plećima* (17: 331); instrumental množine ima stariji nastavak *-imi*: *s propasnimi* (8: 149) i noviji *-ima*: *čudesima* (16: 318), *meu obrazima* (21: 399), *s anđelima* (16: 314).

Slijedi primjer koji pokazuje upotrebu štokavskih (novijih) morfema u rimama:

¹ U prikazu morfološke raščlambe Kavanjinova spjeva koriste se termini stariji/noviji, odnosno stariji/čakavski i noviji/štokavski. Više o tome u Kapetanović (2001).

*Po tom tizih mrtav ležeć
mnoziem sinu čudesima,
hudobnici na grob režeć
prosti ostaše, nemoćnima (16: 318)*

Imenice ženskoga roda imaju sljedeće nastavke: u genitivu množine zabilježeno je također supostojanje starijih i novijih oblika: *-ø* i *-a*: *iz visin* (1: 7), *osam tisuć* (15: 299), *s trideset hiljad* (10: 180), *od mnozieh kuć* (6: 116), *od žen* (6: 101), *našieh duša* (1: 3), *od nebeskieh krajevina* (1: 2), *sto tisuća* (26: 471), *svih država* (26: 471). Dativ množine ima stariji nastavak *-am*: *a vladikam* (2: 22), *mnoziem krunam* (14: 285) i noviji *-ama*: *bludnicama* (3: 47), *zlim paklenim lisicama* (30: 550), *čaplama* (21: 395); lokativ množine ima stariji nastavak *-ah*: *po hižah* (2: 27), *po zemlah* (2: 22), *u dubravah* (14: 286), *u vodah* (10: 184), *u žilah* (1: 7), *po crkvah* (16: 323), dok noviji nastavak nije zabilježen; instrumental množine ima stariji nastavak *-ami*: *haljinami* (28: 509), *ištu se igrat svojim drugami, ko suzami* (1: 7), *s vojskami* (10: 182) i noviji *-ama*: *s polačama i crkvama* (15: 292), *prid nogama* (30: 540), *hitro rukama* (16: 313).

Imenica *i*-vrste *vlas* ima u instrumentalu množine nastavak *-mi*: *s vlasmi* (14: 280).

Genitivni oblik imenice 'kći' glasi *hćere* (16: 308), u čemu se očituje utjecaj glavne promjene imenica ženskoga roda na imenice *i*-vrste kao i pojava /k/ (/g/) + afrikata > /h/ + afrikata.

Kavanjin koristi i starije oblike u rimama:

*i pod zvizdom i diplami
ištu se igrat svojim drugami (1: 7).*

Ponekad sročni oblici imaju različite nastavke: npr. u dativu množine: *ka zlatnima haljinami* (28: 509) ili u instrumentalu množine: *s inima podložnici* (10: 183), *s vašima Konavłani* (10: 183), *s podobnima načinima* (21: 409). Kao i u drugim oblicima i ovdje se pokazuje kod Kavanjina mogućnost izbora, odnosno poznavanje različitih sustava (starijeg/novijeg, čakavskoga/štokavskoga) (Kapetanović 2001: 137).

U dativu i lokativu jednine pridjeva i zamjenica ženskoga roda nalazi se noviji nastavak *-oj*: *biednoj* (30: 549), *kojoj zasve da* (14: 278), *našoj vołi* (30: 548), *onoj ženi* (30: 549), *u crkvi osobitoj, u spremi srebrenitoj, u mramornoj* (16: 323), *u većoj spliskoj* (10: 179).

Što se tiče zamjenica, kod Kavanjina je samo jednom navedena upitno-odnosna zamjenice *ča* u značenju za 'neživo': *ča san ti reko* (28: 513), dok u svim ostalim primjerima upitno-odnosna zamjenica glasi *što* (2: 21; 14: 280; 29: 532). Kavanjinov spjev sadrži i genitivni čakavski oblik *česa* (29: 525), *od ničesa* (5: 69), uz štokavsko *čega* (22: 419), zatim čakavsko *zač* (10: 182) uz češće štokavsko *zašto* (1: 16; 14: 280; 30: 549), čakavsko *nič* (10: 180) uz štokavsko *ništa* (29: 532), štokavsko *nešto*

(16: 312) te štokavske neodređene zamjenice *štogod* (14: 279; 29: 522) i *svašta* (2: 23) / *svašto* (29: 521–522).

Zabilježeni su stariji i noviji oblici zamjenica u pojedinim padežima – u dativu stariji: *teško nami* (16: 321), *vami davat* (11: 206), *a ja krivac nima* (21: 397); i noviji *nama* (10: 179), *krunu vama obećanu* (19: 376); u instrumentalu noviji: *s vašima* (10: 183), *s nima* (20: 394).

Od pridjeva izdvajaju se njihovi pojedini oblici u komparativu i superlativu. Komparativ pridjeva ‘teži’ zabilježen je u obliku *težji* (26: 399), a superlativ u ženskomu rodu glasi *najteža* (30: 553). Pridjev ‘drag’ (17: 326) u superlativu glasi *najdražje* (29: 527), a pridjev ‘lijep’ u ženskomu rodu glasi *najlijepja* (16: 323).

Što se tiče glagolskih oblika, infinitiv može biti apokopiran i potpun: *moć, nać* (1: 2), *postit* (2: 19), *pristat* (1: 9), *sahranit* (1: 2), *svrnut* (1: 8), *štovat* (2: 19), *tirat* (1: 6), *tierat* (10: 180), *tlačit* (21: 399), *vratit* (1: 2); *darovati* (16: 319), *pogubieti* (1: 5), *pritoriti* (1: 8), *zapoznati* (21: 399).

Preteritalni glagolski oblici dobro su zastupljeni – aorist: *imaste* (30: 546), *sgaziše* (1: 9), *smijaste* (30: 546), *pristaše* (14: 285), *rekoš* (1: 8), *uživaste* (30: 546); imperfekt: *biše* (1: 8), *donašahu* (2: 22), *ke sve htiaše* (2: 20), *ne bojaše* (14: 280), *punjahu* (2: 23), *upisaše* (16: 321), *znadiaše* (13: 270); perfekt: *molli smo, su porodile* (30: 549), *ste grihovali* (30: 546).

U kondicionalu nisu potvrđeni tipični čakavski oblici pomoćnoga glagola *biti* (*bin..., bimo, bite...*) pa kondicional glasi: *išli bismo* (30: 549), *ne bismo* (30: 549), *budemo išli* (30: 549).

Glagol *htjeti* javlja se s dvjema osnovama: *hot-* i *h6t-*: *hoteći* (4: 63), *hote* (26: 478); *hti izriti* (26: 481), *htih* (27: 484).

Futur 1. tvori se prezentom glagola ‘htjeti’ (kratkim ili punim oblikom) i infinitivom: *poslati će* (30: 538), *će očistiti, će ostat* (30: 537), *hoće iskarati, sudit hoće* (30: 546), *ulist hoće* (30: 538). U spjevu je potvrđen i futur 2., koji se tvori od svršenoga prezenta glagola ‘biti’ i gl. pridjeva radnoga: *budu izbile* (30: 549) te onaj tvoren od svršenoga prezenta glagola ‘biti’ i infinitiva: *budem praviti* (15: 289).

Imperativni su oblici jednostavni i složeni: *hodte* (30: 536), *počivaj* (27: 486); *nemojte povirovat* (30: 536), *nemoj supazieti* (10: 195), *nemoj kasnit* (11: 216).

Zastupljeni glagolski prilozi sadašnji imaju nastavak *-ći*: *čuvajući* (30: 550), *loveći* (1: 5), *proseći* (1: 10), ali se može javiti i oblik bez *-i*: *buduć* (1: 9), *htiuć* (16: 318), *iščuć* (2: 20), *ležeć* (16: 319), *moleć* (16: 321), *plodeć, prihodeć* (1: 7), *skladauć* (2: 23), *viseć* (1: 5). Osim ovoga, pronađen je i primjer koji se sklanja: *mržeće stvari* (1: 6).

Glagolski se prilog prošli u analiziranom spjevu tvori nastavcima *-v* i *-vši*: *ispustiv* (2: 23), *vezav* (1: 12), *postrpiv* (5: 68); *darovavši* (29: 521), *dobievši* (4: 65), *izvevši* (29: 520), *pavši* (29: 531).

4. ZAKLJUČAK

Jezik Kavanjinova spjeva *Bogatstvo i uboštvo* daje pogled u poseban tip književnoga jezika. Analiza fonoloških i morfoloških jezičnih značajki spjeva pokazala je da Kavanjin koristi i čakavski i štokavski književni izraz, s tim da potonji dominira. U spjevu se očituje tendencija da čakavština uzmakne pred štokavštinom, no to se u potpunosti nije dogodilo. Prisutnost čakavskih jezičnih posebnosti pokazuju: *jaka vokalnost*, odraz prednjega nazala */e/ iza palatala /j/, /č/, /ž/ u /a/, refleksi psl. skupine */d'/ u /j/, pojedini čakavski morfemi u genitivu množine, upitno-odnosna zamjenica *ča*, genitivni oblik *ničesa*, prilog *zač*, čakavsko *nič*. Kako je to vrijeme kada štokavski književni jezik doživljava prestiž kako zbog rasprostranjenosti, tako i zbog književne produkcije (u Dubrovniku), to dovodi do toga da su štokavske jezične crte prisutne i u djelima brojnih čakavskih pisaca. Kavanjinov spjev obiluje štokavskim jezičnim posebnostima, što pokazuje: i(j) ekavski refleksi jata (svojtven dubrovačkoj štokavštini), vokalizacija dočetnoga /l/ u /o/, refleksi psl. skupine */d'/ u /ž/, najnovije jotovanje, pojednostavljivanja suglasničkih skupina redukcijom okluziva u dočetnom slogu, novoštokavski morfem /-a/ u genitivu množine, upitno-odnosna zamjenica *što*, genitivni oblik *čega*, prilog *zašto*, neodređene zamjenice *štogod*, *svašta*, *svašto*.

LITERATURA

Aranza, Josip. 1913. "Jerolim Kavañin (Cavagnini)", u: Aranza, Josip (ur.). *Stari pisci hrvatski* 22. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti: I–XXXVIII.

Babukić, Vjekoslav. 1861. "Jezik Jerolima Kavanjina", u: Strossmajer, Josip Juraj (ur.). *Bogatstvo i uboštvo. Velepjesan u 30 pjevanjäh*. Zagreb: Narodna tiskarnica dra Ljudevita Gaja: IX–XIV.

Bogišić, Rafo. 1967. "Zbornik stihova XVII. stoljeća", u: Vučetić, Šime (ur.). *Pet stoljeća hrvatske književnosti* 10. Zagreb: Matica hrvatska: 221–233.

Dukić, Davor. 2007. *Jezik i književnost u Dubrovniku u 16. i 17. stoljeću (kontinuitet i promjene)*. Gralis (Grazer Linguistische Slawistentage).

Jelčić, Dubravko. 1997. *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb: Naklada Pavičić.

Kapetanović, Amir. 2001. "Jezik Karnarutićeva spjeva o babilonskim ljubavnicima". *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 27: 133–144.

Kapatenović, Amir. 2007. "Jesu li endocentrične imeničke složenice tvorbena inovacija u hrvatskom jeziku 19. stoljeća?". *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 33: 235–243.

Kapetanović, Amir. 2011. "Čakavski hrvatski književni jezik", u: Bičanić, Ante (ur.). *Povijest hrvatskoga jezika. 2. knjiga: 16. stoljeće*. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica: 77–124.

Kavanjin, Jerolim. 1913. *Poviest vandelska bogatoga a nesrećna Epuluna i ubogoga čestit Lazara (Bogatstvo i uboštvo)*. 'Velopiesna' Jerolima Kavañina

(*Cavagnini*) *vlastelin splitskoga i trogirskoga*. Ur. Josip Aranza, *Stari pisci hrvatski* 22. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Kravar, Zoran. 1975. *Studije o hrvatskom književnom baroku*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Lisac, Josip. 2011. "Hrvatska narječja", u: Bičanić, Ante (ur.). *Povijest hrvatskoga jezika. 2. knjiga: 16. stoljeće*. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica: 51–75.

Moguš, Milan. 1995. *Povijest hrvatskoga jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Novak, Slobodan Prosperov. 1999. *Povijest hrvatske književnosti. Od Gundulićeva 'poroda od tmine' do Kačićeva 'Razgovora ugodnoga naroda slovinskoga' iz 1756*. Zagreb: Golden marketing.

Schiffler, Ljerka. 1994. "Čitanje Kavanjinove *Poviesti vandelske (Bogatstvo i uboštvo)* u tradiciji hrvatskoga filozofskog mišljenja". *Dani hvarskog kazališta* 20: 50–61.

Tomelić Ćurlin, Marijana i Dijana Ćurković. 2011. "Čakavsko i štokavsko u dvjema proznim poslanicama iz 16. stoljeća", u: Musa, Šimun (ur.). *Zadarski filološki dani* 3. Zadar: Odjel za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru: 378–388.

Vigato, Ivica. 2013. "Čakavski hrvatski književni jezik u 17. i 18. stoljeću", u: Bičanić, Ante (ur.). *Povijest hrvatskoga jezika. 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće*. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica: 263–297.

Vončina, Josip. 1977. *Analize starih hrvatskih pisaca*. Split: Čakavski sabor.

Vončina, Josip. 1988. *Jezična baština*. Split: Književni krug.

Vulić, Sanja. 2013. "Štokavski hrvatski književni jezik u 17. stoljeću", u: Bičanić, Ante (ur.). *Povijest hrvatskoga jezika. 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće*. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica: 95–161.

PHONOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL ANALYSIS OF THE LANGUAGE
IN KAVANJIN'S EPIC

The language of Kavanjin's works has been of some interest to linguists since the 19th century to the present. There seems to have been literary reviews but bibliographic units devoted to the linguistic side of the epic have been scarce. In some studies only some information on the language of his work may be found. This paper approaches *Bogatstvo i Uboštvo* (Wealth and Poverty) with regard to the insufficient exploration of the language of Kavanjin's epic, as well as to a lack of description at all language levels: phonological, morphological, syntactic, lexical... The analysis was carried out on the second, complete edition of the epic published by Josip Aranza entitled *Poviest vandelska bogatoga a nesrećna Epuluna and ubogoga a čestita Lazara.* (Evangelistical history of the wealthy but unhappy Epulun and the poor but honest Lazarus). (*Bogatstvo i Uboštvo*) 'Velopiesna' by Jerolim Kavašin (Cavagnini), the nobleman of Split and Trogir, was published in the edition *Old Croatian Writers in Zagreb* in 1913. "The language of Kavašin deserves special attention and study (...)", says Josip Aranza, editor of Kavanjin's epic from 1913, and further points out that it is precisely in this poem that he can feel this "strange mixing of dialects." The starting point of the research on this work, was Kravar's (1975: 38) thesis that in this author's epic there is a tendency to substitute the Chakavian speech of a Split resident with the literary expression from Dubrovnik, that is, that this chakavian writer, as well as his contemporaries, must have written in Dubrovnik's literary chakavian speech. The paper deals with the phonological and morphological analysis of the language of Kavanjin's epic *Bogatstvo i uboštvo*. The analysis of these linguistic elements should show to what extent Kavanjin's poem is part of the Chakavian Croatian literary expression, and how much of the Štokavian dialect is present in it.

KEY WORDS: *Jerolim Kavanjin, chakavian standard language, štokavian standard Language, phonological analysis, morphological analysis*